

կը նմանի, որուն արմատները ձերմակ է ու ծիլը կանանչ:

Հիմայ ճարը տեսնանք. դից հաշիւ պիտոր տանք մեր կենացը համար, ու մարդկանց մեր անունին համար: Թէ որ այգինիս աւրուեր, ծառերը կոտորուեր են, ինկած ողկուղներն ու պտուղները ժողվենք. ան ալ թէ որ չգտնանք, այսինքն բարեգործութիւն մը՝ առաքինութիւն մը՝ անցուցած կեանքերնու մէջ որ չգտնանք, գոնէ բարի բաղձանքներով անոր տեղը լեցընենք: Դիք անանկ բարի են որ եթէ ոսկեղէն բարեգործութիւններ չկրնանք ընծայելու իրենց, պղնձէ բաղձանքնիս ալ կ'ընդունին՝ վարքերնիս փոխելու որ ըլլանք: Ո՛վ կըղիս ու կըղիա. ձեր տղայութեան ալիւրը մոլութիւններու տուիք, գոնէ ձեր ծերութեան թեփը դից տուէք:

Միտքս դրածէս եւել գրեցի, բայց չեմ ուզեր որ գրածս ուրիշներու ձեռք անցնի. չըլլայ որ ձեզ խենթի տեղ դընեն, զիս ալ յանդուգն ու անխոհեմ մարդու: Ամեն դրացիներնուս բարև, մանաւանդ Դրուսիանա պատուելի որբևարիին: Երկու հազար արծաթ դահեկան կը խրկեմ. հազարը ֆորուինա ձեր թուանը՝ ինծի տօնին օրը ըրած ծառայութեանը համար: Փաւստինս հիւանդ անկողնի մէջ է, անոր համար մէկալ հազարն ալ Եօտեան կուսանաց տուէք, որ ազօթք ընեն դից իրեն առողջութեանը համար: Ինքը սնտուկ մը կը խրկէ կոր քեզի ո՞վ կըղինա. կ'երդնում որ մէջի եղածը չեմ գիտեր: Դիք՝ ձեզի որ ծերացեր էք, բարի մահ տան. ինծի ու Փաւստինիս ալ բարի կեանք:

Մարկոս ձեր դրացիին իր ձեռքով գրածն է:

Նորին այն բռնորն՝ որ դեռ կայսր չեղած գրեց Դուստիասևոսի.

Մարկոս ատենաբան Հռոմայեցի ծնեալ 'ի Մոնթէչէլիօ՝ առ քեզ Դոմեատիանոս կապուացի ողջոյն. դիք գրեզ մխիթարեն: Մաստիկ ձմեռը աս կողմերս

խիստ մրրիկներ բրաւ, մրրիկներն ալ շատ անձրև ու խոնաւութիւն պատճառեցին, անկէց ու շատ հիւանդութիւն առաջ եկաւ. մանաւանդ ոտնառութիւն ու ձեռնառութիւն: Ասիկայ գրելուս պատճառն է որ չկրնայիլ ոչ քալել և ոչ գրել, չեմ կրնար երկընցընել թուղթըս որչափ որ պէտք էր, որչափ որ դու արժանի ես, և որչափ որ ես կը բաղձամ:

Լսեցի որ ձիու մը համար կուռելով Պատրիկիոս դրացիիդ հետ՝ կապուայէն հեռացուցեր ու Մամբրիինու բանաք դրուեր ես. ունեցածդ չունեցածդ ալ առեր են, զաւկըներդ ալ արսորեր ու տունդ փլուցեր են: Ամենէն եւել անոր վրայ ցաւեցայ՝ որ գրեզ խորհրդարանին պաշտօնէն հաներ ու եղբորորդւոյդ հետ տասը տարի արսորեր են: Լսեցի ալ որ խիստ նեղութենէդ բոլոր օրը կուլաս եղեր, գիշերը չես քնանար, ընկերութիւն չես ուզեր, մինակ կենալ կ'ախորժիս, դբօսանքէ կը խորշիս, տրտմութիւն կը սիրես: Չեմ զարմանար, վասն զի տրտում սիրտը լալով կ'ապրի, ուրախութեամբ կը մեռնի: Կորսընցուցած բաներուդ վրայ շատ կը ցաւիմ. բայց աւելի ցաւս անոր վրայ է որ ձիու մը համար այդչափ բան եկեր է դուլիս, ու ամեն բան կորսընցուցեր ես: Ո՛հ որչափ անհաստատ է բախտը, պզտի բանով մը այնչափ թշուառութիւններ կը պատահին: Չարիքը աչուրնուս առջին է ու չենք տեսներ. ձեռքով կը բռնենք ու չենք զգար, ոտուրնուս տակն է ու չենք ճանչնար, ականջնէս վար կը խօսի ու մտիկ չենք ըներ, կը պոռայ ու չենք իմանար. վասն զի չենք ուզեր իմանալ, ու ան ատեն կը զգանք վտանգը՝ երբոր ալ ճար չիկայ: Պզտի կայծով մը տունդ կ'այրի, պզտի ժայռի մը զարնուելով նաւդ կ'ընկղմի, պզտի քարի մը գալով ոտքդ կը վերաւորուի. ըսել կ'ուզեմ որ չկարծած պզտի բանէդ շատ անգամ ամեն վրտանդ կը ծնանի: Նաւապետը անտես ժայռերէն աւելի կը վախէ քան յայտնի ալէկոծութենէ, զօրավարը աւելի

կը վախէ ծածուկ դարանակալութենէ քան յայտնի դորաց գունդերէն . կ'ուզեմ ըսել որ խելացի մարդը աւելի պիտոր դգուշանայ իրեններէն քան օտարներէն , բարեկամներէն քան թըշնամիներէն , խաղաղութեան ատեն քան պատերազմի , գաղտնի վտանգէ քան յայտնի վտանգէ : Քանիներ տեսեր ենք որ ձախորդութեան մէջ բախտը չկրցաւ զիրենք կործանել , ու յաջողութեան ատեն քիչ մը որ անհոգ եղան՝ գլխիվար բերաւ զիրենք : Ո՞վ կրնայ վստահիլ բախտին , երբոր ասանկ պըզտի բանի մը համար այդչափ խռովութիւն հաներ է Հոռմայու մէջ , ու քուտունդ կործաներ է : Աս բաները տեսնելով՝ ոչ անոր սպառնալիքէն կը վախեմ , և ոչ շոյելուն կը հաւտամ . ոչ տըւածին կը հաւնիմ , և ոչ առածին համար կը նեղիմ . ոչ իրաւը ըսելուն աւկանջ կը կախեմ , և ոչ սուտ ըսելէն կը խաբուիմ . ոչ ետեւս գալուն համար կ'ուրախանամ , և ոչ զիս վաճնտելուն համար կը տրտմիմ : Գիտե՞ս ինչու վասն զի կեանքերնիս կասկածելի բան մըն է , ու բախտը անանկ յանկարծական՝ որ շատ անգամ առանց սպառնալու կը վերաւորէ , շատ անգամ ալ կը սպառնայ ու չիվիրաւորեր . շատ անգամ նետը կը նետէ ու չզարներ . շատ անգամ ալ առանց նետ նետելու կը զարնէ : Հաւտա ինծի ո՞վ Գոմետիանոս , որ մեր կեանքը ան ատեն աւելի վտանգի մէջ է , երբոր աւելի ապահով կարծելով անհոգ կը կենանք . կ'ուզե՞ս իմանալ որ ըսածս ինչպէս իրաւ է . Հերակլէս այնչափ վտանգներէ ազատեցաւ ընդ ծով և ընդ ցամաք , ու ետքը հարճի մը ձեռքէն՝ որուն սիրահարեր էր՝ մեռաւ : Լաւոմեգոն Տրովազայի պատերազմին վտանգներէն ապրեցաւ , ու իր տանը մէջ զինքը սպաննեցին : Աղեքսանդր որ այնչափ բարեբախտ էր՝ բոլոր աշխարհքի հետ պատերազմելով չմեռաւ , ու քիչ մը թոյնով կեանքը կորսընցուց : Կայիտս կայսրը յիսունուերկու պատերազմի մէջ քաջութիւններ ընելէն ետքը , խորհրդարանին մէջ քսանուերկու

կու հարուածով տիղահար սպանուեցաւ : Ասկիպիոս Պոմպէոսի եղբայրը քսան տարի ծովու վրայ աւազակութիւն ընելով՝ ողջ մնաց , ու օր մը ջրհորէն ջուր քաշելու ատեն մէջը ինկաւ խղզուեցաւ : Սկիպիոնի տասը զօրափարները Սփրիկէ այնչափ պատերազմներու զինմացան , ու ետքը կամուրջի մը վրայ իրար ծաղր ընելու ատեն ինկան խղզուեցան ամենը մէկտեղ : Գրուսոս Պարթեներուն յաղթելէն ետքը՝ յաղթանակին օրը աղիւս մը գլխուն վրայ ինկաւ , ու ատ սնտաի փառաւորութիւնը իր գլուխը կերաւ : Ալ ինչ կ'ուզես որ ըսեմ . Լուչիա քոյրս կուրծքը ասեղ մը ունէր , գրկի զաւակը մօրը հետ խաղալով՝ ասեղին զարկաւ ձեռքը , ասեղը ներս մտաւ սպաննեց զմայրը : Կնէոս Ռուփինոս գլուխը սանտրելու ատեն՝ սանտրին մէկ ահռան գլուխը մտաւ , ու ասանկ պզտի դիպուածով մը իր պատուական կեանքը կորսընցուց : Ասոնց նման դեռ անթիւ օրինակներ կրնայի բերել , որ այնչափ բարեբախտութեան ետեւէն անանկ դժբախտ եղան , ու այնպէս փառաւոր կեանք ունենալով՝ այնչափ թշուառ մահ ունեցան : Անոնք իմ տեղս որ ըլլային , չեմ գիտեր ինչ կը բաղձային . բայց ես անոնց տեղն որ ըլլայի , շատ աւելի կ'ուզէի թշուառ կեանք ունենալ ու փառաւոր մահ , քան թէ թշուառ մահ ու փառաւոր կեանք : Վասն զի գէշ մահը մարդուս բոլոր կեանքը երկբայելի կ'ընէ , իսկ աղէկ մահը անցած կեանքը նայել չտար :

Ինչպէս որ թուղթիս սկիզբը գրեցի՝ ոտքիս ցաւը չթողուր որ երկընցընեմ . երկու օր է որ քու վրադ ունեցած սէրս կը պատերազմի ցաւոցս հետ . կ'ուզեմ իմ ձեռքովս գրել քեզի , մատուրներս չեն կրնար զրիչը բռնել . ասոր զեղը ան է որ՝ որովհետեւ ես չեմ կրնար ուզածս ընել , դուն կրցածովս դո՛հ ըլլաս : Փաւստինս քեզի բարև կ'ընէ , հիւանդութեանս համար տրտում է : Լսեցի որ երեսիդ վրայի սպիւքը խիստ աչքի կը զարնեն . քեզի կշիռ մը բաւասան կը խրկեմ որ քսես , որպէս զի

անցնի: Թէ որ կանանչ նուշ, թարմ ընկուզ, ու վայրի կազին գտնէ, փաւս տինս կը խնդրէ քեզմէն որ խրկես: Հի մակու հիմայ ստակս քիչ է. բայց քեզի ու կնոջդ մէյմէկ զգեստ կը խրկեմ, ու կը խնդրեմ 'ի դից' որ տան քեզի ինչ որ քեզի կը բաղձամ, ինծի ալ տան ինչ որ գուն ինծի կը բաղձաս: Թէ պէտ ուրիշի ձեռքով է գրածս, բայց իմ սրտովս:

Բանաստեղծ երիտասարդի մը կեանաց մէկ էջը.

1757ին աշնան գեղեցիկ իրիկուն մը արևն իր մայրը խոնարհած՝ վերջին ճառագայթներովը կը լուսաւորէր Զուլիցերիոյ վալէ նահանգին արտորանելը: Մօտ քսանուհինգ տարուան երիտասարդ մը կը քալէր մինաւորիկ այն նրբուղիներէն մէկուն մէջէն՝ որ զանազան կողմերէ գալով կը կտրեն Ս. Մաւրիտիոս աւանին և Սիոն քաղքին մէջ տեղն երկընցած մարգագետինները: Թէպէտ ճամբորդին ողորմելի հագուստը և գաւազանի մը ծայր ուսը զարկած ճերմակեղէններու կապոցն իր աղքատութեանը նշան էին, սակայն ոչ գործաւորի և ոչ գեղացւոյ կրնար նրմանցուիլ. ձեռուրները ճերմակ և բարակ էին, հասակը բնական վայելչութիւն մը ունէր, որուն չէին կրնար յաղթել իր զգեստներուն ոչ պապենական կտրուածքը և ոչ հաստկեկ նիւթը: Անշուշտ արուեստագէտ և կամ բանաստեղծ մը պիտի ըլլար որ խելքին փշելով ըսեմ, կամ թէ հարկէն ստիպուած, հետի կ'եկէր կ'իջնար Զուլիցերիոյ լեռներն ու հովիտները, բնութիւնը սորվելու և անոր գեղեցկութիւններէն ներշնչուելու համար:

Ինչ որ ալ ըլլար, ճամբորդը նոյն ատեն սաստիկ տկարացած կը տեսնուէր: Արդեօք աշխատութենէն էր, անօթութենէն էր. աս յայտնի է որ երբ հասաւ

անանկ տեղ մը ուր իր գացած ճամբան երկու այլ և այլ ուղղութեանց վրայ կը բաժնուէր, յանկարծ կանկ առաւ. ու փոխանակ քալուածքը շարունակելու ձախ կամ աջ կողմը, մէկ երկու ոտք ալ առաւ այն դաշտին մէջ որուն չորս դին կը պատէր ճամբան, ու երկայն բարակ խոտին վրայ փռուելով մացառուտի մը տակ՝ աչուրները խփեց: Քառորդ մը տևեց չտևեց իր քունը. սակայն երբոր արթընցաւ՝ տեսաւ որ այն կարծ ժամանակին մէջ օրը զգալապէս անցեր էր:

— Ո՛հ, ըսաւ կէս մը ելլելով և աս դիս անդին նայելով, անցաւոր մը հանդիպցընելու ակնկալութեամբ, աստղերուն տակը պիտի քնանամ. ամառն ըլլայինք նէ փոյթս չէր, մանաւանդ թէ որ չըլլար ստամոքսս գրեթէ պարապ... քսակիս պէս: Բայց մէյմը ճիշդ հաշիւ ընեմ ունեցած հարստութեանս:

Եւ իր մթնազոյն զգեստին գրպանները խառնելով դուրս հանեց ոպնիազի նման նկարուած փայտէ սրինգ մը, քանի մը ճերմակեղէն, փոխադրական եղջերածև կաղամար մը, կլորցուցած թղթերու տետրակ մը որուն շատ երեսները ճերմակ, իսկ մէկալնոնք անհաւասար երկայնութեամբ տողերէ ծածկուած, հին Օլիվիէ ստորագրութիւնով. ամենէն վերջը ելաւ հացի կտոր մը, հիւսած քսակ մը խիստ թեթև, որուն մէջինը մէկիկ մէկիկ համրելով. գումարը սկուտի մըն ալ չհասաւ:

— Ասկից ինչուան ճինեւոտ, ըսաւ ինքնիրեն, պէտք է աղէկ գիտնալ աս պզտիկ գանձին յարգը: Բայց մէկ մը որ հոն հասնիմ, անշուշտ հանձարս բանի բերելու հնարք մը կը գտնամ, որպէս զի կարենամ ճամբորդութիւնս առաջ տանիլ, կամ շատ շատ ինքզինքս Բրովանս ձգել... Մնկէ վերջը, Աստուած կ'ողորմի: Սրգէն սրինգս շատ անգամ ստացեր է ինծի ընթրիք մը և անկողին մը, զորոնք այնպիսի բարի սրտով ընդուներ եմ որով որ կը շնորհուէին... Բայց վախը կ'առնէ զիս որ չըլլայ թէ աս իրիկուն երկուքէն ալ զուրկ մնամ...